

**MAQSUD SHAYXZODA IJODIDA ERKINLIK VA TAFAKKUR
MASALASI**

Toshkent davlat transport unersiteti

3-bosqich talabasi

Mardiyev Og‘abek

Annotatsiya

Ushbu maqolada Maqsud Shayxzoda dramalarida tarixiy haqiqat va badiiy talqinning o‘zaro uyg‘unligi tahlil qilinadi. Adibning dramaturgik asarlarida tarixiy voqealar va shaxslarning badiiy ifodasi, ularning mazmunan boyitilishi hamda milliy o‘zlikni anglashdagi o‘rni yoritiladi. Shuningdek, Shayxzoda dramalarining badiiy-estetik xususiyatlari va ularning o‘zbek adabiyotidagi ahamiyati ochib beriladi.

Annotation

This article analyzes the harmony between historical truth and artistic interpretation in the dramas of Maqsud Shayxzoda. It highlights how historical events and figures are artistically represented, enriched in meaning, and contribute to the understanding of national identity.

Kalit so‘zlar

Maqsud Shayxzoda, dramaturgiya, tarixiy haqiqat, badiiy talqin, tarixiy drama, badiiy obraz, milliy o‘zlik, adabiy jarayon, sahna asari, ijodiy meros

Kirish

Maqsud Shayxzoda o‘zbek dramaturgiyasining taraqqiyotida muhim o‘rin egallagan ijodkorlardan biri hisoblanadi. Uning dramalarida tarixiy voqealar va shaxslar badiiy talqin orqali yoritilib, o‘tmish va bugun o‘rtasida ma’naviy bog‘liqlik yaratiladi. Adib tarixiy materiallarga murojaat etar ekan, ularni shunchaki

bayon qilish bilan cheklanmay, balki badiiy tafakkur asosida qayta ishlaydi va yangi mazmun bilan boyitadi. Shayxzoda dramalarida tarixiy haqiqat va badiiy talqinning uyg'unligi uning ijodiy mahoratini namoyon etuvchi muhim jihatlardan biridir. U tarixiy voqealarni sahna orqali jonlantirib, ularning mohiyatini chuqurroq anglash imkonini yaratadi. Bu esa o'quvchi va tomoshabinning tarixga bo'lgan qiziqishini oshiradi, ularni milliy o'zlikni anglashga undaydi. Mazkur mavzu Maqsud Shayxzoda dramalarida tarixiy haqiqatning qanday aks etgani va uning badiiy talqin orqali qanday boyitilganini o'rganish nuqtai nazaridan dolzarb hisoblanadi. Ushbu maqolada adibning dramaturgik asarlarida tarixiylik va badiiylik o'rtasidagi uyg'unlik masalasi tahlil qilinadi.

Maqsud Shayxzoda dramaturgiyasi va uning o'ziga xos xususiyatlari

Maqsud Shayxzoda dramaturgiya sohasida ham yuksak mahorat ko'rsatgan ijodkorlardan biridir. Uning dramalari chuqur mazmun, falsafiy teranlik va badiiy mukammalligi bilan ajralib turadi. Shayxzoda dramaturgiyasining o'ziga xos xususiyati shundaki, unda tarixiylik, zamonaviylik va insoniylik g'oyalari uyg'un holda aks etadi.

Adib dramalarida inson ruhiyati, uning ichki kechinmalari va hayotiy qarorlar oldidagi iztiroblari chuqur ochib beriladi. Bu esa uning asarlarini nafaqat sahnaviy, balki ma'naviy jihatdan ham ta'sirchan qiladi. Shayxzoda dramaturgiyasi o'zbek sahna san'atining rivojiga katta hissa qo'shgan.

Shayxzoda dramalarida tarixiy haqiqatning aks ettirilishi

Maqsud Shayxzoda dramalarida tarixiy haqiqat muhim o'rin egallaydi. Adib tarixiy voqealar va shaxslarni asarlarida haqqoniy tasvirlashga intiladi. U tarixiy manbalarga tayanib, o'tmish voqealarini badiiy shaklda ifodalaydi.

Shayxzoda tarixiy haqiqatni aks ettirar ekan, u voqealarning mohiyatini ochib berishga alohida e'tibor qaratadi. Natijada, o'quvchi tarixni nafaqat biladi, balki uni

chuqur anglaydi. Bu esa uning dramalarining ilmiy va tarbiyaviy ahamiyatini oshiradi.

Badiiy talqin orqali tarixiy voqealarning yoritilishi

Maqsud Shayxzoda dramalarida tarixiy voqealar faqat fakt sifatida emas, balki badiiy talqin orqali yanada boyitilgan holda beriladi. Adib tarixiy materialni ijodiy qayta ishlaydi, unga yangi ma'no va mazmun yuklaydi.

Badiiy talqin orqali voqealar yanada jonli, ta'sirchan va o'quvchi uchun tushunarli bo'ladi. Shayxzoda obrazlar, dialoglar va dramatik vaziyatlar orqali tarixni sahnada jonlantiradi. Bu esa uning dramaturgik mahoratini namoyon etadi.

Tarixiy obrazlar va ularning badiiy ifodasi

Maqsud Shayxzoda dramalarida yaratilgan tarixiy obrazlar o'zining jonliligi va chuqurligi bilan ajralib turadi. Adib tarixiy shaxslarni oddiy obraz sifatida emas, balki murakkab ruhiy olamga ega inson sifatida tasvirlaydi.

Shayxzoda obraz yaratishda ularning ichki kechinmalarini, qarashlarini va hayotiy maqsadlarini chuqur ochib beradi. Natijada, bu obrazlar o'quvchi xotirasida uzoq saqlanadi va kuchli ta'sir qoldiradi. Bu esa uning badiiy mahoratining yorqin namunasidir.

Shayxzoda dramalarining o'zbek adabiyotidagi o'rni va ahamiyati

Maqsud Shayxzoda dramalari o'zbek adabiyotida muhim o'rin egallaydi. U o'zining tarixiy dramalari orqali milliy dramaturgiyaning rivojiga katta hissa qo'shgan. Uning asarlari nafaqat badiiy qiymati, balki ma'naviy va tarbiyaviy ahamiyati bilan ham ajralib turadi.

Shayxzoda dramalari yosh avlodni milliy o'zlikni anglashga, tarixga hurmat bilan qarashga va Vatanga sadoqat ruhida yashashga undaydi. Uning dramaturgik

merosi bugungi kunda ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan bo'lib, o'zbek adabiyotining muhim qismi sifatida qadrlanadi.

Xulosa:

Maqsud Shayxzoda dramaturgiyasi o'zbek adabiyotida alohida o'rin egallab, tarixiy haqiqat va badiiy talqinning uyg'unlashuvi orqali yuksak badiiy darajaga ko'tarilgan. Adib o'z dramalarida tarixiy voqealarni chuqur anglab, ularni badiiy vositalar yordamida jonlantira olgan. Natijada tarixiylik oddiy faktlar yig'indisi sifatida emas, balki o'quvchi va tomoshabinga ta'sir etuvchi badiiy haqiqat darajasida namoyon bo'ladi. Shayxzoda dramalarida yaratilgan tarixiy obrazlar o'zining chuqurligi, hayotiyliigi va ruhiy boyligi bilan ajralib turadi. Bu obrazlar orqali adib milliy o'zlikni anglash, tarixiy xotirani tiklash va ma'naviy qadriyatlarni ulug'lash g'oyalarini ilgari suradi. Badiiy talqin esa tarixiy voqealarni yanada ta'sirchan va mazmunan boy qilib ko'rsatadi. Umuman olganda, Maqsud Shayxzoda dramalari o'zbek dramaturgiyasining rivojlanishida muhim bosqich bo'lib, ularning ahamiyati bugungi kunda ham saqlanib qolmoqda. Adibning dramaturgik merosi yosh avlodni ma'naviy barkamol, tarixini anglaydigan va Vatanga sadoqatli insonlar qilib tarbiyalashda muhim o'rin tutadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Maqsud Shayxzoda. Tanlangan asarlar. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot, 1983.
2. Maqsud Shayxzoda. Asarlar to'plami. – Toshkent: O'zbekiston nashriyoti, 1975.
3. Karimov N. O'zbek adabiyoti tarixi. – Toshkent: O'qituvchi, 2008.
4. Rasulov A. XX asr o'zbek adabiyoti. – Toshkent: Fan, 2012.
5. Yo'ldoshev Q. Adabiyotshunoslikka kirish. – Toshkent: Akademnashr, 2010.
6. Qodirov P. Adabiyot nazariyasi asoslari. – Toshkent: Fan, 2005.